

Ministerie van Infrastructuur
en Waterstaat

> Retouradres Postbus 20901 2500 EX Den Haag

De voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 4
2513 AA DEN HAAG

**Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat**

Rijnstraat 8
2515 XP Den Haag
Postbus 20901
2500 EX Den Haag

T 070-456 0000
F 070-456 1111

Ons kenmerk

IenW/BSK-2020/68239

Uw kenmerk

2020Z05721

Datum 4 mei 2020
Betreft Beantwoording Kamervragen van het lid Van Esch
(PvdD) over het bericht dat een slechte luchtkwaliteit de
overlevingskans voor mensen met het COVID-19 virus
verslechtert

Geachte voorzitter,

Hierbij ontvangt u, mede namens de minister voor Medische Zorg en Sport, de
beantwoording van de Kamervragen van het lid Van Esch (PvdD) over het bericht
dat een slechte luchtkwaliteit de overlevingskans voor mensen met het COVID-19
virus verslechtert.

Vraag 1

Kent u het bericht 'Coronavirus threat greater for polluted cities' van de European
Public Health Alliance?¹

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Kunt u bevestigen dat het verband tussen een slechte luchtkwaliteit en de
overlevingskans reeds is aangetoond bij de SARS-epidemie?²

Vraag 3

Kunt u bevestigen dat bij de SARS-epidemie een gematigde luchtvervuiling leidde
tot een 84% hogere kans op overlijden voor SARS-patiënten?

Antwoord 2 en 3

De ecologische studie waarnaar wordt gerefereerd stelt dat tijdens de SARS-
epidemie patiënten in China in vervuilde regio's een grotere kans hadden om te
overlijden dan mensen in regio's met een lage luchtvervuiling. Een causaal
verband is echter niet aangetoond. Dit heeft te maken met de manier waarop dit
verband is onderzocht. Dergelijke zogeheten ecologische studies hebben als

¹ European public health alliance, 16 maart 2020, Coronavirus threat greater for polluted
cities (<https://epha.org/coronavirus-threat-greater-for-polluted-cities/>)

² Environmental health, 20 november 2003, Air pollution and case fatality of SARS in the
People's Republic of China: an ecologic study
(<https://ehjournal.biomedcentral.com/articles/10.1186/1476-069X-2-15>)

belangrijkste tekortkoming dat er niet wordt gecorrigeerd voor andere mogelijke verklaringen voor een verschil in sterftkans. Zo wordt er bijvoorbeeld geen rekening gehouden met allerlei verschillen tussen regio's, zoals verschillen in de gezondheidszorg of verschillen tussen individuele patiënten, zoals roken, sociaaleconomische status, leeftijd, geslacht en onderliggende ziekten. Dit type onderzoek heeft slechts een signaalfunctie. Het kan daarom niet bevestigd worden dat bij de SARS-epidemie een gematigde luchtvervuiling leidde tot een 84% hogere kans op overlijden voor SARS-patiënten.

Daarnaast zijn de resultaten uit deze studie in China niet rechtstreeks te extrapoleren naar andere landen, zoals Nederland, vanwege het grote verschil in de luchtverontreinigingsniveaus in de onderzochte Chinese regio's en die in Nederland.

Ook de recent verschenen Harvard studie³ betreft een zogenaamde ecologische studie waarbij enkel op groepsniveau naar de invloed van mogelijke andere risicofactoren is gekeken en niet op individueel niveau.

Vraag 4

Klopt het dat in Italië het sterftcijfer in de regionen met een slechte luchtkwaliteit wezenlijk hoger ligt dan in andere regionen? Acht u een causaal verband aannemelijk?

Antwoord 4

In Italië zijn de coronasterftcijfers inderdaad het hoogst in de regionen waar luchtverontreinigingsconcentraties hoger zijn dan in andere Italiaanse regio's. Er zijn hypothesen dat luchtverontreiniging van invloed zou kunnen zijn op de kwetsbaarheid voor COVID-19. Dergelijke hypothesen komen ook terug in de eerder genoemde Harvard studie. Het RIVM geeft hierover aan dat deze hypothesen aannemelijk lijken, maar of en in hoeverre er werkelijk een causaal verband is, kan op basis van beschikbaar onderzoek niet worden aangetoond.

In het algemeen geldt dat verhoogde concentraties luchtverontreiniging leiden tot een verhoogd risico op sterfte. Het verbeteren van de luchtkwaliteit ten behoeve van de gezondheid heeft daarom mijn volle aandacht. Met het Schone Lucht Akkoord zet het kabinet samen met decentrale overheden in om voor alle inwoners van Nederland de luchtkwaliteit te verbeteren zodat de gezondheidsschade door luchtvervuiling minder wordt. Luchtkwaliteit als aspect van de leefomgeving en in bredere zin de gezonde leefomgeving zijn belangrijke thema's voor nu en de toekomst.

Vraag 5

Bent u bereid onderzoek te laten doen of onderzoek dat gedaan wordt naar dat causale verband te volgen en de Kamer over de uitkomsten te informeren? Zo nee, waarom niet?

Vraag 6

Laat u onderzoek doen naar het verband tussen luchtvervuiling en de overlevingskans op COVID-19 in Nederland? Zo nee, waarom niet?

³ <https://newsroom.minienw.nl/nieuws/1244645/vuile-lucht-vergroot-kans-om-te-sterven-aan-covid/>

Antwoord 5 en 6

Het RIVM heeft mij laten weten dat binnen het Multi-Country Multi-City (MCC) Collaborative Research Network, waarbinnen het RIVM participeert, is verkend of het mogelijk is onderzoek op te pakken onder andere naar de relatie luchtverontreiniging en COVID-19. Participanten van het netwerk krijgen de gelegenheid om onderzoeksvorstellen in te dienen. Door dergelijk onderzoek uit te voeren in internationaal verband kan de zeggingskracht van de onderzoeksresultaten vergroot worden. Uw Kamer zal geïnformeerd worden over welk onderzoek er in MCC verband uitgevoerd zal worden.

Sinds 2013 coördineert het RIVM het onderzoeksprogramma Veehouderij en Gezondheid Omwonenden (VGO). In 2018 is VGO-III gestart waar het risico van longontstekingen rond veehouderijen nader wordt onderzocht samen met andere kennisinstellingen. Zoals ook door de minister van LNV is aangegeven in haar brief "COVID-19 en mogelijke relatie met dieren" van 22 april, verkent het RIVM momenteel de mogelijkheden om de relatie veehouderij, luchtkwaliteit en COVID-19 te onderzoeken. Uw Kamer wordt daarover geïnformeerd.

Hoogachtend,

DE STAATSSECRETARIS VAN INFRASTRUCTUUR EN WATERSTAAT,

S. van Veldhoven - Van der Meer

**Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat**

Ons kenmerk

IenW/BSK-2020/68239